

Філоненко А.Ю.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ФУНКЦІЇ РЕАЛІТІ ШОУ

XXI століття – епоха постмодернізму, головна ознака якого – гіперрецептивність, тобто «яскраво виражена схильність до рецепції будь-яких фактів із культурно-історичного дискурсу всього людства» [3]. І якщо в літературі це явище вилилось у інтертекстуальність, то у ЗМІ – в явище конвергентності.

Конвергенція в медіа – це процес злиття технологій та принципів організації виробництва різних ЗМІ. Медіадослідники стверджують, що в жанровій площині масмедіа, зокрема, й телебачення, відбувається процес дифузії; журналісти не виконують лише одну функцію «написання тексту» – вони й знімають, й монтують, й розміщують контент на сайтах; телебачення переходить в інтернет, а радіо стає візуальним [1, с. 51]. І на фоні цих тенденцій модернізувалось явище реаліті шоу, зі своїми алгоритмами, жанрами та функціональними особливостями. Ми хочемо дослідити, які функції виконує реаліті шоу.

Класифікацій функцій журналістики є чимало, і про це свідчать наукові розвідки у цій галузі зарубіжних і українських учених, зокрема: Ф. Бонда, В. Гагеманна, Д. Маккуейла, Т. Петерсона, Ф. Сіберта, У. Шрамма; С. Горвалова, І. Михайлина, А. Москаленка та інших, які зосереджують увагу на таких функціях: інформування, соціального контролю («сторожового собаки») та розважання [4; 5]. Варто також звернутися до аналізу функцій радіомовлення, окреслених О. Гояном, В. Лизанчуком, а також функціональних особливостей телебачення, визначених В. Гоян: які виокремлюють актуальні для сучасного телерадіомовлення функції: «інформаційність, аналітичність, розважальність, які з огляду на тенденції, зокрема взаємопроникнення, взаємодоповнення, трансформування та видового перевтілення, становлять основу типотворення програм сучасного телебачення» [2, с. 80].

Реаліті шоу – це вид розважального телебачення, який полягає у постійному спостереженні за життям реальних людей у справжніх чи штучно створених умовах. Головна мета цих програм – розважати глядачів [7]. І якщо перші реаліті шоу («Прихована камера», ABC, 1948; «Beat the clock», CBS, 1950) виконували саме цю конкретну функцію, то сучасні різновиди реаліті шоу вказують на те, що їх функції значно розширились.

Дослідивши контент різних українських та зарубіжних реаліті шоу («Топ-модель по-українськи», Новий канал, 2017; «Зважені та щасливі», СТБ, 2014–2017, «Танці з зірками», 1+1, 2006, 2017; «Голос країни», 1+1, 2015–2017 тощо) ми дійшли висновку, що реаліті шоу задовольняє різні види потреб телеаудиторії, що визначає такі її функції:

- *рекреаційна* – головна функція, наявна в усіх жанрах реаліті шоу. Вона задовольняє потреби людей у відволіканні та відпочинку від буденних проблем та життєвих стресів – тут і екстремальні програми, які компенсують нестачу гострих емоцій («Форт Буаярд», ТЕТ; «Фактор страху», Новий канал, «Останній герой», ICTV), і тревел-шоу, які демонструють різні світи («Орел і решка», Інтер, К1; «Світ навиворіт», 1+1), і романтичні дейтинги («Холостяк», СТБ; «Половинки», Новий канал), і талант-шоу («Україна має талант», СТБ; «Х фактор», СТБ), і проекти з зірками («Танці з зірками», 1+1);

- *інформування* – повідомлення про якісь невідомі факти, події, місця та країни, виконує функцію візуальної енциклопедії («Залізна дорога Аляски», Discovery; «Світ навиворіт», 1+1; «Орел і Решка», Інтер, К1);

- *освітня* – є кілька підходів до трактування цієї функції. По-перше, після перегляду деяких реаліті шоу глядач отримує певну систему знань, навичок та вмінь («The Edwardian Country House», Channel 4; «Jamie's Food revolution», ABC тощо). По-друге, є чимало професійних реаліті шоу, які надають навички та поради з конкретних спеціальностей, якими людина може хотіти займатись («Майстер шеф», СТБ; «Голос країни», 1+1; «Топ-модель по-українськи», Новий канал; «Зважені та щасливі», СТБ). По-третє, шляхом спостереження за людьми, їх поведінкою, моделями спілкування виконується *когнітивна* функція (наприклад, у реаліті шоу «Кохання на виживання», Новий канал, демонструються різні типи пар та психологічні принципи їх взаємодії одне з одним. Розкриваючи історію їх стосунків та спостерігаючи за тим, як вони проходять випробовування, можна приблизно зрозуміти, як поводитиме себе у реальному житті той чи інший психологічний типаж людини);

- *соціальної інтеграції* – дуже важлива функція, яка допомагає різним суспільним прошаркам розуміти та приймати одне одного (наприклад, проект «Половинки», Новий канал). Це потужний елемент впливу на суспільство, який можна використовувати для єднання різних соціальних груп, демонструючи позитивні приклади тих чи інших типажів (наприклад, «Модель XL», 1+1, ідея якого є те, що жінка може бути красивою та успішною незалежно від своєї ваги);

- *соціального / громадського контролю* – власний формат Нового каналу «Ревізор» побудований на тому, що знімальна група інспектує та демонструє різноманітні заклади сфери обслуговування на дотримання фахових стандартів; продемонструвати аудиторії їх права та обов'язки.

Розглянемо детальніше, яким чином виконуються ці функції та які механізми їх роботи.

«На власному прикладі». Коли глядач дивиться реаліті шоу, він переносить образ учасника на своє життя, асоціює або з собою, або з членом своєї родини, або з другом, або з сусідом... Таким чином, спостерігаючи за героєм реаліті шоу, глядач запам'ятовує та сприймає всі його дії та вчинки як власний емпіричний досвід.

«Демонстрація, а не повчання». У реаліті шоу немає моралізаторства та повчання. Так, є соціальні проекти перевтілення (наприклад, «Від пацанки до панянки»), де весь формат заснований на ідеї навчити, проте це стосується учасників, героїв, а не глядачів. Глядачам показуються лише дії та їх результат,

що веде до успіху, а що – до провалу, і висновки глядач має зробити сам, а не нав'язувати їх закадровим голосом чи ведучим.

«Надмета». Кожне реаліті шоу за основу має розважати. Кожне реаліті шоу має свою основну тему, своє завдання (знайти кохання, скинути вагу, стати успішним тощо). Просте кожне успішне реаліті шоу має свою надмету, надзавдання – ідея, заради/на основі якої створюється цей продукт [6]. «Зважені та щасливі» – можна досягнути всього, якщо працювати над собою, «Топ-модель по-українськи» – будь-яка дівчина має стати топ-моделлю, якщо буде працювати над собою, «Половинки» – кохання вартий кожен, «Кохання на виживання» – справжнє кохання здолає все тощо.

Таким чином, провівши наше дослідження, ми можемо зробити такі висновки:

1. Реаліті шоу виконує не одну функцію розважання, а чимало інших – рекреаційну, інформування, освітню, соціальної інтеграції, громадського контролю тощо.

2. Механізми виконання цих функцій задіяні на всіх рівнях створення програми – починаючи від глобальної надмети, закінчуючи підбором учасників та демонстрацією їх життєвих перипетій.

3. Реаліті шоу з його численними функціями – це робочий інструмент, механізм з великим потенціалом використання для роботи з суспільством – його консолідації чи ослаблення, сприйняття чи відторгнення ідей, просування тих чи інших світоглядних установок.

Список використаних джерел:

1. Захарченко А. П. Інтернет медіа: інтерактивний навчальний посібник для курсу «Підтримка сайту» для студентів відділення «Видавнича справа та редагування» / А. П. Захарченко. – К.: Видавець Марченко, 2014. – 198 с.
2. Гоян В. В. Журналістська творчість на телебаченні: монографія / К.: Київський університет, 2011. – 319 с.
3. Ковбасенко Ю. І. Література постмодернізму: По той бік різних боків (2004) / Ю. І. Ковбасенко [Електронний ресурс] // AeLib. – Режим доступу: http://ae-lib.org.ua/texts/kovbasenko__postmodernism__ua.htm (14.02.2018). – Назва з екрану.
4. Михайлин І. Основи журналістики / І. Л. Михайлин. – К.: «Центр учбової літератури», 2011. – 495 с.
5. Москаленко А. Теорія журналістики: Навчальний посібник / А. З. Москаленко. – К.: Експрес-об'ява, 1998. – 336 с.
6. Основні принципи системи Станіславського [Електронний ресурс] // Моя освіта. – Режим доступу: <http://mojaosvita.com.ua/psihologija/osnovni-principi-sistemi-stanislavskogo/> (28.12.2017). – Назва з екрану.
7. Reality TV [Electronic resource] // Oxford dictionaries. – Mode of access: https://en.oxforddictionaries.com/definition/reality_tv (viewed on January 23, 2018). – Title from the screen.